

50 rokov po Asilomare: Nevzdávajte sa kontroly nad NGT rastlinami!

Vážený pán komisár Varhélyi,

v júli 2023 Komisia predložila návrh na zrušenie regulácie rastlín pochádzajúcich z nových genomických techník (NGT), ktoré sú v súčasnosti regulované ako GMO. Rokovania o tomto spise sa ukázali ako trnité, pričom sporným bodom boli najmä patenty. Radi by sme zdôraznili, že budúca regulácia NGT rastlín nie je len diskusiou o politických a hospodárskych prioritách EÚ, ale aj otázkou vedy. Všetky nové kategórie pre NGT rastliny musia byť založené na vedeckých poznatkoch, ktoré zabezpečia bezpečnosť v prípade ich uvoľnenia do životného prostredia a na trh. Návrh Komisie však trpí podstatnými nedostatkami, pretože kritériá na urýchlenie prístupu na trh nie sú založené na vedeckých poznatkoch, ale sú svojvoľné.

Prestaňte sa snažiť predat' nám zlú reguláciu!

Komisia navrhla "kategóriu 1" na uľahčenie prístupu na trh pre NGT plodiny, ktoré sa považujú za rovnocenné s konvenčnými plodinami. Táto kategória úzko súvisí s vnímanou bezpečnosťou NGT plodín. Rastliny patriace do tejto kategórie by nemuseli prejsť žiadnym hodnotením rizika pred ich uvoľnením do životného prostredia alebo uvedením na trh a boli by vyňaté zo všetkých plánov monitorovania po uvoľnení na trh.

Základný koncept je jednoduchý. V skratke by bolo povolených až 20 genetických zmien, pričom každá z nich by zahŕňala až 20 zmien nukleotidov. Takáto "magická hranica" však nemá žiadne vedecké opodstatnenie, keďže neexistuje žiadna korelácia medzi počtom mutácií a mierou rizika. V návrhu Komisie jednoznačne chýba zohľadnenie miesta mutácií, funkcie zmenených génov, celkovej genetickej kombinácie a výsledného fenotypu.(1)

Navrhované kritériá pre rastliny kategórie 1 NGT úplne ignorujú skutočnosť, že aj malé zmeny genetického materiálu môžu viesť k vzniku formám života s novými vlastnosťami, ktoré sa výrazne líšia od tých, ktoré sú výsledkom konvenčného šľachtenia alebo tých, ktoré sa vyskytujú v prírodných populáciách. Ako správne poukázal Súdny dvor EÚ, nové techniky a metódy menia genetický materiál organizmu spôsobom, ktorý sa prirodzene nevyskytuje.(2) Bez zohľadnenia tejto skutočnosti nie je možné správne vyhodnotiť riziká NGT pre životné prostredie a zdravie. Možné negatívne dôsledky sa môžu okrem iného týkať kľúčových ekosystémových funkcií, ako je interakcia medzi rastlinami a opeľovačmi, pôdnymi organizmami a potravinovým reťazcom nad a pod zemou.

1 Podrobnejšie informácie nájdete na stránke: [Testbiotech, 10 otázok a odpovedí: Prečo by Európska komisia mala stiahnuť svoj návrh budúcej regulácie NGT rastlín, 7. februára 2025](#)

2 [Rozsudok Európskeho súdneho dvora, vec C-528/16, 25. júla 2018](#)

Spôsob, akým Parlament a Rada riešia tieto kritériá, ukazuje, že sú svojvoľné: Parlament EÚ tieto kritériá úplne zmenil, tak aby boli posúdené zmeny v proteínoch. Španielske predsedníctvo jednoducho znásobilo počet genetických zmien, ktoré by boli povolené v rámci kategórie 1. Ani v jednej z týchto verzií sa však nezohľadnili kritické body uvedené vyššie, čo znamená, že všetky doteraz prerokované verzie návrhu nie sú vedecky podložené a riadne nezohľadňujú potenciálne riziká spojené s NGT.

Širší obraz

Vo februári 1975 sa vedci z celého sveta zišli v Asilomare (Kalifornia) na "Konferencii o rekombinantnej DNA", aby diskutovali o rizikách a regulácii práve vynájdeného genetického inžinierstva. Situácia bola podobná dnešnej: niektorí odborníci vyzývali na opatrný prístup ku genetickému inžinierstvu, zatiaľ čo iní už registrovali prvé patenty a spúšťali súťaž o komerčné využitie geneticky upravených organizmov.

Medzitým sa vývoj zrýchlil. S novými metódami a nástrojmi genetického inžinierstva, ako sú napríklad génové nožnice CRISPR/Cas, rýchlo narástol technický potenciál, ale aj potenciálne škody. U plodín a divo rastúcich rastlín, stavovcov, ako aj hmyzu, baktérií, húb a vírusov: tieto nástroje po prvýkrát umožňujú geneticky upraviť každý gén každej formy života a šíriť tieto genetické zmeny v rámci príslušného druhu.

Podľa mnohých odborníkov najväčšie riziká v súčasnosti predstavuje spojnie genetického inžinierstva a umelej inteligencie. Pomocou umelej inteligencie možno napríklad vytvárať nové varianty a kombinácie génov a v krátkom čase uvoľňovať množstvo geneticky upravených organizmov. Môže ísť o všetky aplikácie genetického inžinierstva, od NGT rastlín a zvierat až po vytváranie nových patogénnych vírusov. Riziká, vrátane kumulatívnych rizík, týchto zmien zavedených umelou inteligenciou v NGT rastlinách by unikli hodnoteniu rizika, ak by sa uplatňovali kritériá navrhované Komisiou.

V tejto súvislosti by EÚ nemala deregulovať NGT rastliny, mikroorganizmy a zvieratá. Namiesto toho je nevyhnutné prispôbiť vykonávanie súčasného nariadenia o GMO tak, aby sa tempo a dôsledky vývoja nevymkli spod kontroly.

My hovoríme: Dajte šancu dobrým argumentom a lepším riešeniam! EÚ nesmie robiť kompromisy v oblasti bezpečnosti pre zdravie a životné prostredie. Namiesto toho by EÚ mala využiť vnútornú flexibilitu súčasného nariadenia o GMO a prispôbiť požiadavky na hodnotenie rizík úrovni rizík v prípadoch, keď možno preukázať, že mutácia reprodukuje modifikáciu génomu pozorovanú v prírode alebo už získanú tradičnými technikami a v prípade ktorej nebolo zistené žiadne riziko.

Žiadame Európsku komisiu, aby stiahla svoj návrh NGT. Pseudoveda nesmie byť pre Európu alternatívou.

S pozdravom,

Aegilops, Greece

AgroCert s.r.o., Slovakia

Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft, Germany

Arche Noah, Austria

Arci APS, Italy

Associazione produttori biologici e biodinamici – AltragricolturaBio, Italy

Attac Italia, Italy
Biodynamic Federation Demeter International
Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND), Germany
BUND Naturschutz in Bayern, Germany
CEPTA – Centrum pre trvaloudržateľné alternatívy, Slovakia
Corporate Europe Observatory
Druživa, o.z., Slovakia
Égalité, Italy
EKOTREND Slovakia - Zväz ekologického poľnohospodárstva, Slovakia
Friends of the Earth Europe
Gen-ethisches Netzwerk e.V., Germany
GM Watch, United Kingdom
Nature & Progrès, Belgium
Občianska iniciatíva Slovensko bez GMO, Slovakia
OZ Vidiecky parlament na Slovensku - VIPA, Slovakia
Pollinis, France
Rete Semi Rurali ETS, Italy
SITO seeds, Greece
Testbiotech, Germany
Verdi Ambiente e Società – APS, Italy
Vidiecka platforma, Slovakia
Zeroogm Coordination, Italy
Zväz výrobcov krmív, skladovateľov a obchodných spoločností, Slovakia